

4905

24 5

pu-23

1 OCT 2000

ՄԱՏԵՆԱՇԱՐ Դ.

Հ. Ե. Բ. ԸՆԿԵՐԱԿՑՈՒԹԵԱՆ

ԱՍՏՈՒԱԾ

ԵՐ

ՄԵԾ ՊԱՏԵՐԱԶՍԸ

(վեր.) Հ. ԽԱՆԳՍՄՈՒՐ

1918

ԳԱՇԻՐԷ

ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՏՊԱՐԱՆ

ՕՆՆԻԿ ՀԱԼԷՊԼԵԱՆ

Պ. յո ԷԼ-Սուրիյն Եկեղեցիին դիմաց

24

Խ-23

ՄԱՏԵՆԱՇԱՐ Դ.

Հ. Ե. Բ. ԸՆԿԵՐԱԿՑՈՒԹԵԱՆ

ԱՍՏՈՒԱԾ

Ե Ի

ՄԵԾ ՊԱՏԵՐԱԶՄԸ

(ՎԼԵՐ.) Հ. ԽԱՆԴԱՄՈՒՐ

1918

ԳԱՇԻՐԷ

ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՏՊԱՐԱՆ

ՕՆՆԻԿ ՀԱԼԷՊԼԵԱՆ

Պէյն Էլ-Սուրէյն Եկեղեցիին դիմաց

14800

Պատերազմին յառաջ բերած անտեսական և բարոյա-
կան անհաշուելի աղետներուն ու սովերուն կը միանայ
նաեւ մեղի համար, հայ զրքի, հայ զրականութեան սովը:

Մեծ պատերազմը սկսելէն ի վեր, շատ ցանցատ հրա-
տարակութիւններ լոյս տեսած են: Մամուլը միայն մնա-
ցած է իր հեռագրական լուրերովը, Հայկական գաւառի
ալեխարշ զրուագներովը ու նպաստի կոչերովը գոհացում
տալու ընթերցասէր ժողովուրդի փափաքին:

Մէկ կողմէն տպագրութեան տարապայման աղութիւնը,
միւս կողմէն ժողովուրդին ռազմական քրոնիկներէ, և
հաղորդագրութիւններէ տարբեր նիւթերու չուրջ դրած-
ներ կարգալու հոգեկան անտրամադիր վիճակը ամենէն
համարձակ գրասէրին անգամ քաջութիւն չեն տար ան-
հատապէս հրատարակութեան նման ապերախտ գործի մը
ձեռնարկելու:

Հ. Ե. Ք. Ընկերակցութիւնա, սակայն, վստահելով
իր պատուական անդամներուն և համակիրներուն քաջա-
ւորութիւնով ձեռնարկել մատենադարներու պարբերական
հրատարակութեան մը, ի մտի ունենալով, իբր ուղղու-
մենէն գիւրամատչելի պայմաններով:

Ուրախ ենք յայտարարելու, որ առ այս ապահոված
ենք մասնակցութիւնը կարող զրիչներու, որոնք ձրիաբար
Ընկերակցութեան տրամադրած են իրենց աշխատասիրու-
թիւնները:

31523-64

Գրքայինքնու այս շարքը կը բանանք Վեր. Հ. Խան-
դամուրի խիստ այժմեական և շահեկան նիւթի մը շուրջ
պատրաստած քարոզովը, ուր Վեր. հեղինակը կը քննա-
մեկնաբանել Աստուծոյ լուսթիւնը՝ ներկայ խժեժութիւն-
ներուն, կատարուած անարդարութիւններուն, և սրտա-
կեղեք բարբարոսութիւններուն հանդէպ :

Մամուլի տակ է նաեւ երկրորդը, որ պիտի կազմէ
հաւաքածոն « Երեսասարդին համար » Տիար Պ. Յովսէփ-
եանի կողմէ մրցումի դրուած լուրջ յօդուածներուն, ու-
րոնք երեւցան Արեւի մէջ :

Այս այժմ այսչափ :

Հ. Ե. Բ. ԸՆԿԵՐԱԿՅՈՒԹԻՒՆ

Գանիրե, 2 Հոկտեմբեր 1918

ԱՍՏՈՒԾՈՅ ԴԻՐՔԸ

ՊԱՏԵՐԱԶՄԻՆ ՀԱՆԴԵՊ

Սիրելի Հայ ժողովուրդ

Քու վշտիդ խորութիւնը չափելու համար, դեռ խո-
րաչափ մը չէ գտնուած : Պղտիկի ցեղ մը, բայց ամենէն
մեծ և հզօր ազգերը անգամ չկրեցին քու տառապանքիդ
անհուն ծանրութիւնը : Պղտիկ, աննշան, մոռցուած ա-
մենուն կողմէ, բայց մեծ՝ մարտիրոսութիւնով ու զոհո-
ղութիւնով :

Մեծ եղար՝ այժմ, Հայրենիքդ մոխրակոյտի վերածե-
ցին, ղառակներդ կոտորեցին, երիտասարդներդ սրածու-
թեամբ բնաջնջեցին, աղջիկներդ ու զեղանի կոյսերդ ա-
ռեւանդեցին : մայրերդ անապատներու աւազին վրայ սո-
ւաճանքեցին, կաթընկեր մանուկներդ սուխուններու
ծայրը անցուցին ժայռերուն վրայ քախախեցին : հոյա-
կապ տանձրներդ պղծեցին, զոմերու վերածեցին, քու-
հանաներդ դողանային խժեժութիւններով ու նախա-
տինքներով սպաննեցին : մատաղական մշակներդ բան-

տերու մէջ անլուր չարչարանքներով մահացուցին . բայց դուն այս ամենուն մէջ, քու լոյս հաւատքիդ հաւատաւրիմ, սիրայօժար խաչուեցար, թէև խաչեցեալ Տէրդ չը լսեց քեզի և լուռ մնաց քու սրտակեղէք աղաղակներուդ . դուն լուռ թեամբ, Գողգոթաներէն աւելի տաժանելի՝ բըլուրներէն վեր բարձրացար :

Բայց, ախոս, Հայ ժողովուրդ, քու արտասահմանի Հայ եղբայրներդ աւելի խոր վշտով մը խոցուած են, անոր տաճարները չէն ու պայծառ կը մնան, և անոր պաշտօնեաները ամեն օր սուրբ խորաններուն վրայ պաշտօն կը մատուցանեն Աստուծոյ : Սակայն, անոնց սրտերուն մէջ հաւատքը մեռած է : Բարի, գլխած Հօր հանդէպ հաւատքը սարսած է, ալ չեն կրնար հաւատալ Աստուծոյ մը, արդարութեան մը որ կը լռէ այսքան անհրեւակալիկ և դեռնազործութիւններու և ոճրազար խեղժութիւններու հանդէպ : Հայրենիքին մէջ ցեղիդ նիւթական, ֆիզիկական գոյութիւնը ջնջուած, արտասահմանի մէջ բարոյականը, հոգեկանը քայքայուած :

Միախառնութեան աղբիւր մը, սիոփանքի, յատկ ոչ մէկ նշոյլ չէ մնացած : Քեզի համար այլ եւս ոչ վերը Հայր մը կայ, և ոչ ալ վարը արդարութիւն : Ամէն ինչ խաբէանք, կեղծիք, անիրաւութիւն, ոճիր . . . : Միայն մէկ բանի կը հաւատաս, մէկ բան մնացած է — Վրէժ, Վրէժի Աստուծոյն կը հաւատաս, և սակայն, կ'զգաս թէ անոր ալ կարող չես : Ան ալ չկրնար փոխարինել քու անհաշուելի կորուստներդ :

Բայց վշտակիր Հայ ժողովուրդ, պէտք է թոյլ տալ որ այնքան յախուռն և թեթեւ կերպով վերաբերուին քու հեռաւոր զաւակներդ Աստուծոյ, կրօնքի, հաւատքի

հանդէպ, որուն համար դարերով մեր նախահայրերը իրենց թանկագին արիւնը զոհեցին և այսօր բոլոր մեր եղբայրներն ու քոյրերը Անոր անունովը աշխարհի հիացումին արժանի հերոսութիւններով ու քաջութիւնով նահատակուեցան :

Գիտեմ՝ ճիշդ անոր համար քեզի իրաւունք կուտաս, բողոքելու Աստուածային Նախախնամութեան, որ դարերով Ձինքը պաշտող, և իր սեղանին վրայ զոհաբերուող ցեղի մը բնաջնջումին առջեւ լուռ, անտարբեր ակահատես մը կ'ըլլայ, և իր հօգծ ձայնը չբարձրացնէր արդարութեան սուրը շողացնելով բոլոր արիւնահեղ ոճիրներու հեղինակներուն դէմ : Աշխարհացունց պատերազմի մը դործած այս զարհուրելի նախճիրներուն հանդէպ, ինչպէ՞ս փախկապիրտ, գլխած, կարեկիր Հայր մը կը համբերէ, և կրնայ տակաւին հանդուրժել, ի՞նչպէս մեկնել այս ողբերգական լուծիւնը : Ի՞նչու, կը հարցնենք, Աստուած չը դադրեցնէր պատերազմը, եթէ իրապէս բարի Հայր մը և ամենակարող Աստուած մըն է : Ի՞նչու այսքան միլիոնաւոր մարդերու աղիոգորմ աղաղակներուն, և բազմամիլիոն որբուկներու սրտակեղք ճիչերուն անտարբեր կը գտնուի : Ի՞նչու արդարութեան վրէժնադիր, լախտի հաւուածով մը չտատակեցնէր այս բոլոր աւերներուն, ըսպանքներուն, հրդեհներուն և եղերական սոսկումներուն սրտասախտատու ճիւղները :

Հին օրերու մէջ երբեմն Արարիչը իր բարկութիւնը յայտնած է ամբարիշտ ժողովուրդներու և բռնապետ թագաւորներուն . անոնց քաղաքները աւերակ դարձնելով և անոնց զաւակները սուրէ անցունելով, երուսաղէմի զըռներուն առջեւ, Սենեքերիմին 100,000 մարդիկը կոտորեց և ջարդուփշուր քրաւ :

Այս շուարեցնող, կնճռոտ հարցումին պատասխանել փորձելէ առաջ՝ պէտք է խոստովանիլ թէ մարդկային ճշգ- ճիմ իմացականութիւնը, և կարողութիւնը չեն կրնար թափանցել նախախնամութեան մը անհասանելի ծրագիր- ներուն ու նպատակներուն։ Մեզի անծանօթ ինչքան թա- զուն պատճառներ կան, որոնք սիրտ ազերս, կապ ունին ներկայ և անցեալ բոլոր ընկերական չարիքներուն և ա- ղէտներուն հետ։

Մեր բանականութեան, Ս Գրքի և բնութեան մէջ գործող օրէնքներու շնորհիւ աղօտ լուսաբանութիւն մը կրնանք թերեւս գտնել եթէ քիչ մը լրջօրէն և ուշի ուշով հետամուտ ըլլանք իրերու ընթացքին։

Ողջաժիտ գլուխ մը երբէք պէտք չէ փորձուի իրե- րը՝ երեւոյթներէն դատելու և իր զգացումներէն ու յու- զումներէն առաջնորդուելու։

Եթէ Աստուած ամենակարող եւ բարի Հայր մըն է, կարելի չէ որ ներկայ անօրինակ խժոժուքիւններուն եւ եղեռներուն հանդեպ լուռ եւ անտարբեր վերաբերում մը ցոյց տայ։ Հետեւաբար կամ Աստուած ամենակարող չէ, չկրնար ազդել պատերազմին վրայ, եւ կամ բարի Հայր մը չէ։

Զանց ընելով, Հայ ժողովուրդ, առ այժմ, Աստուծոյ ամենակարողութեան խնդիրը, փութամ Անոր բարութեան մասին ցուցնել թէ՛ նոյն իսկ այս լուսիւնը, այս «նաւ- բերասար երկայնութիւնը» Անոր Հայրական անհուն բա- րութեան հօգը ապացոյցն է։

Թէ ինչպէս.

Ա. — Աստուած ամենակարող է և սակայն իր ամենակարողութիւնը սահմանափակած է մարդկային էակին շնորհած «ազատ կամք»ովը։ Այո, մէկ հարուածով կրնայ բնաջինջ ընել այս անաւոր պատերազմի պատասխանա- տուները — ֆայդէրն ու իր արքանականները թալէաթն ու ինժէրը։ Կրնայ մէկ աստով լուծեան դատապարտել բոլոր թնդանօթներն ու հրետանիները, փճացնել բոլոր նաւատորմիղներն ու օդանաւերը, ցիր ու ցան ընել բո- լոր բանակները և սակայն, այս օրինակ ուղղակի մի- ջամտութիւն մը ամեն պատերազմի ատեն, Աստուածա- յին անիրաւութիւն մը պիտի նկատուէր մարդկային կամ- քի ազատութեան դէմ։ Արարիչը մարդուն, իր պատաս- խանատուութեան ներքեւ կատարեալ ազատութիւն շնոր- հած է, ընտրութիւն կատարելու, որոշումներ գոյացնե- լու, և Ան իրաւունք չտար ինքզինքին իր ամենակարո- ղութիւնը գործածելու մարդկային ազատութիւնը կաշ- կանդելով։ Ասով բռնաբարութիւն մը նուաճելու համար ինքն ալ նոյն միջոցին՝ բռնաբարութեան գիւմած պիտի ըլլար։

Բ. — Եւ սակայն, պահ մը ընդունինք թէ Աստուած բացառիկ պարագաներու տակ, ինչպէս հրաշագործութիւն- ներու միջոցաւ, ուղէ իր ամենակարողութիւնը գործածել միջամտելու համար մարդկային ոճրագործական դարձու- րելի կատաղանքներուն, կընդունինք, արդէն, թէ Աս- տուած բացառիկ տէրը ըլլալով ամեն բանի, իրաւունք ունի մարդուն տուած ազատութիւնն անգամ ետ առնե- լու, երբ կը տեսնէ թէ՛ չարաչար կը գործածէ դայի ի վնաս իրեն և մարդկութեան։ Ազատ է Ան իր ծրագիրները փո- խելու, նոր կարգադրութիւններ ընելու։ Պահիկ մը ըն-

գունինք թէ Աստուած անսալով իրեն եղած բազմաճառ զար-
խոյրքներուն եւ աղաղակներուն, հաճի այս պատե-
րազմին եւ անոր արհաւիրքներուն վերջ տալու համար
իր աղաղակութիւնը գործածելու եւ պատմելու բոլոր հե-
ղինակները այս գաղանամարտին :

Եւ սկսինք մենք ալ մեր արդար վրէժի բոցախանձ
եռանդովը յիշել անուանները բոլոր մարդագալ բորենինե-
րուն, — Թալէաթին, Էնվէրին, Քայզէրին, Հինտէնպու-
կին, Լէնինին, Ֆէրտինանտին, եւ ուրիշ շատերուն . եւ
սակայն, սգակիր հայ ժողովուրդ, եթէ Ենովան իր ամե-
նազօրութեան չափով՝ իր արդարութիւնն ալ գործադրել
ուզէր . ներկայ չարաղէտ պատերազմի պատասխանատու-
ութենէն քանի՞ հոգի պիտի կրնար զերծ մնալ : Ո՞վ են,
Թալէաթ եւ Էնվէր, ի՞նչ կրնային ընել անոնք, եթէ ամ-
բողջ թուրք ժողովուրդ մը անոնց միացած չըլլար Հայը
բնաջինջ ընելու համար : Եւ ո՞վ է թուրք ժողովուրդը,
ի՞նչ կրնար ընել ան, եթէ Գեորման Քայզէրը՝ թոյլատու-
չգտնուէր իր դաշնակցին : Քայզէր մը, սակայն, պիտի
համարձակէր չլթալաւործելու անոյ պատերազմ մը, եթէ
ամբողջ Գեորման ժողովուրդը՝ չմարմնանար անոր անձին
մէջ : Նուա՞յ պատասխանատուութեան բաժին մը ունի Ռու-
սիա : Ֆրանսա եւ Անգլիա կրնան իրենց ձեռքերը Պիղա-
տտին պէս լուալ : Զէղոք տէրութիւններն անգամ արդեօք
անմասն են պատերազմի սոսկումներուն պատճառներէն :

Պատերազմը ոչ թէ պատճառ է . այլ արդիւնք՝ նա-
խընթաց պատճառներու բնական հետեւականութիւնով :
Եւ այն ատեն մեզմէ մի քանիքը անպարտ պիտի հըռ-
չակէր խաղաղ-պատերազմի ատեն կատարուած ոճիրնե-
րէն : Որոտումը ամպի պայթում մըն է . սակայն, ամպը

իր գոյութիւնը, իր ծնունդը առած է ովկէանոսներէն :
Պատերազմն ալ պայթում մըն է . որուն սակայն ամպը
կաղմուած է մարդկային յուզումներէն . կիրքերէն եւ ա-
նոր ներքին բիւրաւոր հոգեկան ուժերէն :

Պատերազմներու գրգռապատճառներուն՝ շատ երկար հո-
գեքանական վերլուծումներով կարելի է իրազեկ ըլլալ :
Շատ բարդ, շատ կնճռոտ հարց մըն է ան : Եւ սակայն,
այս ամենը կարելի է Աստուածաշնչական « Մեղք » բացա-
տրութիւնով որակել :

Նախանձ, ագահութիւն, գանկութիւն, անա բոլոր
պատերազմներուն, բոլոր թափուած անմեղ արիւններուն
պատճառը, չարիքին աղբիւրը . . . : Հետեւաբար, ո՞վ սի-
րելի Հայ ժողովուրդ, ո՞վ ազատ է այս մեղքէն, ո՞ր ազ-
գերն ու ժողովուրդները կրնան անմասն մնալով ըլլալ
պատերազմի խաղաղ պատրաստութեան, սպասազինու-
թեան մէջ :

Բաբելոնի աշտարակը բարձրացնելու համար ո՞վ իր
բաժինն ու գործակցութիւնը չէ բերած : Ո՞վ է ուրիմն պա-
տախտախտուն, ո՞վ է հեղինակը ներկայ անդառաճ պա-
տերազմին — Մարդկութիւնը, Այսպէս, պատերազմը դա-
գրեցնելու համար զորո՞նք պէտք է պատուհասել — ամ-
բողջ մարդկային ընկերութիւնը : Եւ ուրիմն Աստուա-
ծային « համբերատար երկայնմտութիւնը » Անոր հայրա-
կան սիրտին, գթութեան եւ բարութեան սուղացոյցը չէ :

Առօր րոկ չկենք ուզեր թէ պատասխանատուութիւն
ներու մէջ համեմատական յարաբերութիւններ, զանազան
ատրիճանաւորութիւններ գոյութիւն չունին, Հարկաւ, որուն
որ շատ տրուեցաւ, շատ պիտի պահանջուի անկէ, սակայն,

արդարութիւնը այս պարագային տակ հարկ չը տեսներ թերեւ ածապարանքով շարժելու և մեր ուղած կերպով վարուելու։ Պատմութիւնը միայն ականատես վկան կրնայ ըլլալ արդարութեան ամենէն հզօր արտայայտութիւններուն և յայտնութիւններուն։ Մենք իսկ ներկայ պատերազմին մէջ Աստուածային արդարադատութեան երբեմնի սխալի դրուագներուն հանդիսատեսը եղած ենք, և ակնկալուց կ'սպասենք իրաւունքի վերջնական յաղթանակին։ Ինչ որ պատիժը պիտի ըլլայ բռնակալին և ջախջախեալ զինուորապետական ուժին։

Ասոր հետ մէկտեղ, նկատելի ուրիշ պարագայ մըն ալ կայ, իրաւ է թէ՛ ռճիրին և յանցանքին մէջ, վայրագութեան և մեղանշուժին միջեւ, կամայականութեան և անհրաժեշտութեան մէջ տեղ միւս տարբերութիւն կայ։ Մենք ներքին հայոյութիւնը ըրած պիտի ըլլայինք, երբ բաղդատութեան փոքր եղր մը անգամ գտնել փորձէինք Պելժասպետական ցեղին և թուրք վայրենաբարոյ հորդանքուն միջեւ։ Ամերիկեան մարդասէր ազգութիւններուն և Գիբման ձիւղալային ցեղերուն մօտ։ Եւ ասկայն, Աստուածային անմաւաչելի սրբութեան և արդարութեան առջեւ մեր ամենէն մաքուր և սուրբ մտածումներուն և զգացումներուն մէջ իսկ, նորէն դատապարտութեան արեւունի ենք։

Մանուկանց աւելի մեծ պատճառ մը։ Անոր սէրը այնքան ծովախոր է և համապարփակ, որ արդարութեան և սրբութեան սահմանները կը զլէ կ'անցնի, և եթէ այդ անուան սէրը կը համբերէ, կը ներէ, Մենք ինչպէս կրնանք պահանջել Աստուծոյ, որ մեզի անհասկնալի, անմեկնելի ծով սիրոյն սահման մը գնէ, և չնե-

րէ սնորհալի լինի, որ չամբարէ բռնակալին։ Միայն զի տոնք թէ՛ այդ սէրը որ մը յուսանաւոր, վստաստած, ինչպէս ցնդելու և անոնց ներկայացուցիչներու վերանորոգութիւն պիտի յանձնէ արդարութեան օրէնքին որ սրբէ անոնց անունները պատմութեան էջերէն, և մասնէ բնաջնջումի, որք չգիտցան իրենց արուած պատհոթութեան տոժէքը, չհանգան նախախնամութեան սիրոյն, չնորձքին նպատակը, և չարեւակեցին իրենց կորուստին ճամբան։

Գ.— Ուրիշ տեսակէտ մըն ալ։ Աստուած այլեւս մարդկային տառապանքին, անոր կրած այս անհանդուրժելի աղէտին կարեկցելով վերջ մը դնէ ուղղակի միջամտութիւնով մը։ Հետեւումնքը պարզ զինադադար մը եղած պիտի ըլլայ և ոչ ուրիշ բան։ Ատեն մը նորէն մարդիկ պիտի պատրաստուին պատերազմի և « յետինն » չարքան զառաջինն » պիտի ըլլայ։ Որչափ ատեն որ մարդինք չգաղթեցնէ պատերազմը, իր մէջէն կուտելու փափաքը չը ջնջէ երբ փոփոխութիւնը ներքին չըլլայ, և ինք ալ պատերազմը դադարեցնելու համար անկեղծօրէն չգործակցի Աստուծոյ, կարեւոր է Աստուծոյ համար միջամտել պատերազմին և խաղաղութիւն հաստատել, անխաղաղ արտերու մէջ, Ահա, սիրելի հայ ժողովուրդ, քըրիստոնէութեան պատգամը դարերէ ի վեր, թէ՛ մարդ պէտք է ներքին փոփոխութեան մը ենթարկուի։ Վերածնունդ ըստածը ուրիշ բան չէ այլ մարդկային սեռին հոգեկան բարեփոխութիւնը։ Պատերազմը ներսէն պէտք է դադրի, և մարդ նախ իր մէջ գտնելու է խաղաղութեան մը օրհնեալ վայելքը։

Դ.— Վերջապէս, երբ մէկ կողմէն Աստուածային բա-

բութիւնը և ողորմածութիւնը անխտիր կը տարածուին բոլոր մարդկութեան վրայ, և միւս կողմէն բոլոր բարիներն ու չարերը միասին կը բնակին ընկերականութեան ստեղծած բնական պայմաններուն ներքեւ, բնական է որ անմեղները շարունակ վնասուին, և տառապին չարերուն ի գործ դրած անիրաւութիւններուն և ոճիրներուն պատճառաւ: Յիմարի մը անզգուշութիւնը ամբողջ քաղաքի մը սուները կրնայ մէկ վայրկեանի մէջ մոխրի վերածել: Մասնաւոր ներկայ քաղաքակրթութեան ստեղծած անհամար դիւրութիւններն ու նպաստաւոր պայմանները մարդկութիւնը կազմող ցեղերն ու գնահատան ազգութիւնները այնպէս իրար մօտեցուցած են, որ անոնցմէ մէկին ազէտը միւսներուն ալ կը տարածուի, մարմնոյն անդամներուն պէս: Նախախնամական այս առնօրինութիւնը երբեք Աստուծոյ բարութեան չհակասեր, քանի որ ընկերականութեան այն ստեղծած պայմաններուն շնորհիւ նաեւ մարդկութիւնը կը վայելէ այնքան անմուռնալի բարիքներ և օգտաշատ ծառայութիւններ: Յեղի մը հրաշալի մէկ գիւտին բարերար արդիւնքը ամբողջ մարդկութիւնը կը վայելէ: Ամերիկայի մէջ ճարտարարուեստին արտադրութիւնները հիսուսոր կղզիներու բնակիչներն ալ կը մբշխնեն:

Եւ ուրիշն սիրելի Հայ ժողովուրդ, եթէ այս եղբայրական պատերազմը օր առաջ չգաղբիր, և ամեն վայրկեան մարդկային թարմ ու կորովի կեանքեր կը հնձէ անխնայ, ոչ անոր համար որ Աստուած ամենակարող և բարի չէ, այլ Անոր անհուն, բազումադորմ բարութեան ապացոյցն է, որ ի տես մարդ էակին գաղանային վայրազութիւններուն, Քրիստոնեայ ազգերուն յառաջ բերած գայթակղա-

ւից կատաղութիւններուն, և սճրագար-եղեոնագործութիւններուն՝ բարկահայթ զայրոյթի հրացայտ չանթերովը չը փճացներ մարդկային ամբողջ ցեղը՝ բնութեան կարգերուն մէջէն, որ անարժան գտնուած է իր վսեմ կոչումին և խեղալին:

ԿԵՐՁ

ՅԻՇԵՑԷՔ ՈՐԲԵՐԸ

Յիւք որբը խնշոյի սեղանին վրայ .

Յիւք որբը կնունքի ասեմ .

Յիւք որբը հաւսնիքի ասեմ .

Յիւք որբը երբ սուգի մեջ ես .

Յիւք որբը առօրեայ ամուլ մեջ .

Բայց յիւք աւ համար ունեցիր Միաց. որբերու գանձանակը .

ՀԱՍՑԷ՝

ARM. Y. M. C. A.

P. O. B. 425

CAIRO

Խ. Յ. ԿԻՐԶԵԼԻՄՅԱՆ

Աթապա էլ-Խատրա

Փոստակ 425 — ԳԱՀԻՐԷ — Հեռաձայն 51-28

Դարձակալ առեւտրական գործառնութեանց

ՄԵՇԱԲԱՆԱԿ ԹՂԹԱՎԱՃԱՌ

Պանարան, Նամակէթուղթ, Մեկան, Գրիչ, Մատիտ,
Դպրոցական տետրակներ և չն.

Յգիտցոյի բնդհանուր ներկայացուցիչ
ԿՈՉՆԱԿ, NEW ARMÉNIA, և ARARAT բերքերու

ԵՐԲ ՊԷՏԲ ՈՒՆԵՆԱԲ ԳՆՆԷ

ՇԷՆԲԵՐՈՒ ՎԵՐԱԲԵՐՆԱԼ

Խալովակներ, ծորակներ, «Տուշ»եր, Լաւամաններ,
և ամեն տեսակ առարկաներ, գիմեյէք առ

Ե Յ Բ Ո Յ և Շ Ն Կ.

Շաքա Ապոլաս ԳԱՀԻՐԷ Թիւ 133 (Պապ էլ-Հատիտ)

Անգլիական Զորանոցին Դիւ

ԶԱՓԱՌԻ ԳԻՆԵՐ

ԴԻՐԱՄԱՏՁԵԼԻ ՊԱՅՄԱՆՆԵՐ

ՀՀ Ազգային գրադարան

NL0160658

